Alexandru Simon, *Voievodul apei și Basarabia*, Cluj-Napoca: Argonaut – Centrul de Studii Transilvane, Academia Română, 2024, 514 p.

Volumul semnat de istoricul Alexandru Simon, *Voievodul apei și Basarabia*, reprezintă o contribuție deosebit de valoroasă la reanalizarea formării statului medieval Țara Românească în secolul al XIV-lea într-o manieră care transcende istoriografia tradițională și oferă o interpretare critică și metodologic matură asupra surselor, contextului și implicațiilor geopolitice ale constituirii statalității la sud de Carpați.

Cu un titlu de inspirație metaforică, volumul ancorează reflecția istorică într-un concept-cheie – „voievodul apei" –, extras dintr-o sursă germană de secol XV (cronica lui Jakob Unrest), în care un așa-numit *Wasserweyda* este asociat spațiului românesc extracarpatic. Această titulatură devine, în construcția narativă și analitică a autorului, o cheie de lectură a autorității politice bazate pe controlul Dunării – fluviu perceput nu doar ca frontieră fizică, ci și ca spațiu de mediere politică și simbolică între centrele de putere ale epocii: Roma, Avignon, Buda și Constantinopol.

Unul dintre meritele majore ale lucrării este asumarea unui punct de plecare metodologic provocator: discontinuitatea evidentă dintre bogata documentație angevină a Regatului ungar și precaritatea surselor referitoare la Țara Românească înainte de 1369. Alexandru Simon respinge ipotezele simplificatoare vehiculate în literatura istorică mai veche – precum distrugerea arhivelor de către otomani sau presupusul analfabetism al cancelariilor voievodale –, optând pentru o explicație subtilă: selecția și conservarea surselor au fost profund influențate de cadrele ideologice ale epocii și de interesele actorilor politici și religioși implicați[1].

Această abordare se înscrie în direcțiile recente ale istoriografiei critice europene, în special în contextul teoriilor despre „arhivele negative" sau „tăcerile surselor" formulate de Michel-Rolph Trouillot și reluate, în mediul european, de Patrick Geary[2]. Simon propune, astfel, o reevaluare a ceea ce s-a păstrat și a ceea ce s-a pierdut, pornind de la premisa că lipsa documentelor este, uneori, mai elocventă decât prezența lor.

Volumul se remarcă printr-o atentă relectură a unor documente cruciale pentru înțelegerea poziționării lui Basarab I și a succesorilor săi față de coroana maghiară. Diploma din 1345, care menționează răsplătirea nobilului Ștefan Őri, este reanalizată în cheia unei distincții esențiale: Basarab este caracterizat drept „infidel" în plan politic (în contextul rebeliunii împotriva suzeranității ungare), dar nu este etichetat drept „schismatic" în sens confesional[3]. Această nuanțare, rareori surprinsă în cercetările anterioare, permite o reconsiderare a poziționării Țării Românești în câmpul ambivalent al loialităților religioase și politice din epocă.

În mod similar, analiza diplomației din 1359, care face referire la nobilii valahi de la Recaș, se concentrează asupra expresiei „in partibus Treuisianis", adesea interpretată eronat ca referindu-se la Transilvania. Simon argumentează convingător, în baza analogiilor filologice și diplomatice, că referința vizează regiunea italiană Treviso, subliniind astfel caracterul mobil și internațional al rețelelor nobiliare și clericale în care valahii sunt implicați[4].

O altă direcție remarcabilă a volumului constă în reconstituirea rețelelor dinastice și ecleziastice în care familia Basarabilor era integrată. Autorul propune o reevaluare a proiectelor matrimoniale care implică elitele din sudul Dunării – dinastiile bulgare și sârbe – dar și familia angevină. În acest cadru, figura Clarei de Ungaria, fiica regelui Carol-Robert și presupusa mamă

[1] Alexandru Simon, *Voievodul apei și Basarabia*, Cluj-Napoca, Argonaut, 2024, p. 17–31.

[2] Michel-Rolph Trouillot, *Silencing the Past: Power and the Production of History*, Boston, Beacon Press, 1995; 2nd edition, Boston, Beacon Press, 2015; Patrick Geary, *Phantoms of Remembrance: Memory and Oblivion at the End of the First Millennium*, Princeton, Princeton University Press, 1994.

[3] Simon, *Voievodul apei*, p. 97–103.

[4] *Ibidem*, p. 135–138.

a domnitorului Alexandru, este readusă în prim-plan ca agentă a unei strategii dinastice de inserare a Munteniei în orbita angevină[5].

Această abordare se înscrie într-o tradiție mai largă a studiilor privind politicile matrimoniale medievale, precum lucrările lui Christian Raffensperger sau Dimiter Angelov, care evidențiază rolul alianțelor inter-confesionale și inter-regionale în formarea statelor de frontieră din Europa de Est[6].

Volumul este structurat riguros în cinci părți tematice, precedate de un eseu teoretic – *Înainte și după documente* – care funcționează ca manifest metodologic. Aici, Simon formulează o pledoarie articulată pentru o istoriografie eliberată de paradigmele naționaliste, favorizând o lectură contextualizată a surselor, bazată pe interdisciplinaritate: filologie istorică, semiotică religioasă, geopolitică simbolică. Poziționarea sa teoretică se apropie de propunerile formulate în istoriografia central-europeană de autori, precum Nora Berend sau Florin Curta, care accentuează fluiditatea identităților și necesitatea reevaluării conceptelor de „schismă" și „confesionalitate"[7].

Unul dintre cele mai inovatoare aspecte ale lucrării este integrarea unor concepte teoretice sofisticate – „identitate fluidă", „geografie politică a memoriei", „confesionalitate strategică" – în analiza surselor. Aceste concepte permit descrierea ambivalenței conștiente a elitei basarabe în raport cu marile centre religioase și politice ale epocii. În acest context, „schisma" nu este înțeleasă ca o ruptură ireconciliabilă, ci ca o tactică de poziționare într-un spațiu confesional de suprapuneri și negocieri. Similar cu ceea ce propune Judith Herrin pentru Bizanț sau Anthony Kaldellis în reevaluarea Imperiului Roman de Răsărit ca entitate post-etnică, Simon explorează o realitate medievală în care granițele confesionale sunt permeabile și deseori instrumentalizate politic[8].

Pe plan documentar, autorul valorifică un corpus amplu, diversificat și adesea neglijat de istoriografia românească: corespondență papală, diplome regale, cronici germanice, texte slave. Fiecare document este analizat cu o meticulozitate filologică remarcabilă, fiind însoțit de un aparat critic minuțios, care clarifică terminologia, contextul și implicațiile geopolitice ale textelor. În acest sens, demersul autorului poate fi comparat cu cel al lui Paul Stephenson sau John V.A. Fine în abordarea surselor balcanice și bizantine[9].

Totuși, densitatea stilului și lipsa unor sinteze intermediare pot reprezenta o provocare pentru cititorul mai puțin familiarizat cu complexitatea genealogică și politică a secolului al XIV-lea. Digresiunile frecvente, deși adesea fertile intelectual, îngreunează uneori urmărirea firului argumentativ. În plus, deși autorul declară un echilibru metodologic, tonul său polemic în fața interpretărilor „naționaliste" devine vizibil în anumite pasaje, ceea ce poate diminua impactul argumentativ asupra unor categorii de cititori.

În pofida acestor dificultăți, *Voievodul apei și Basarabia* se impune ca una dintre cele mai importante contribuții la relectura critică a întemeierii Țării Românești. Alexandru Simon propune nu doar o reinterpretare a unor surse, ci o reconstrucție complexă a contextului în care acestea trebuie înțelese: un spațiu de frontiere fluide, loialități alternative și strategii confesionale sofisticate. Volumul are un impact multiplu: oferă o alternativă coerentă la narațiunile liniare privind întemeierea statului muntean, propune un model de metodologie aplicabil altor regiuni

[5] *Ibidem*, p. 179–185.

[6] Christian Raffensperger, *Reimagining Europe: Kievan Rus' in the Medieval World*, Cambridge, Harvard University Press, 2012; Dimiter Angelov, *Imperial Ideology and Political Thought in Byzantium, 1204–1330*, Cambridge, Cambridge University Press, 2007.

[7] Nora Berend, *At the Gate of Christendom: Jews, Muslims and 'Pagans' in Medieval Hungary, c. 1000–c. 1300*, Cambridge: Cambridge University Press, 2001; Florin Curta, *The Making of the Slavs*, Cambridge, Cambridge University Press, 2001.

[8] Judith Herrin, *Byzantium: The Surprising Life of a Medieval Empire*, London, Penguin Books, 2007; Anthony Kaldellis, *Romanland: Ethnicity and Empire in Byzantium*, Cambridge, MA, Harvard University Press, 2019.

[9] Paul Stephenson, *Byzantium's Balkan Frontier: A Political Study of the Northern Balkans, 900–1204*, Cambridge, Cambridge University Press, 2000; John V.A. Fine, *The Late Medieval Balkans: A Critical Survey from the Late Twelfth Century to the Ottoman Conquest*, Ann Arbor, University of Michigan Press, 1987.

europene aflate în zone de interferență și, nu în ultimul rând, contribuie la integrarea istoriei românești medievale în dezbaterile largi ale istoriografiei europene contemporane.

Această carte nu este doar binevenită: este necesară. Într-o perioadă în care istoria medievală este adesea instrumentalizată în discursuri ideologice, Alexandru Simon oferă un model de demers istoriografic angajat intelectual, dar prudent în judecăți, erudit, dar conștient de limitele surselor.

Ioan Marian Țiplic